

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet "Utredningen om en mer likvärdig skola - minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning" (SOU 2020:28)

AcadeMedia har beretts möjligheten att lämna synpunkter på betänkandet "Utredningen om en mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning". Vår uppfattning om utredningens olika förslag beskrivs i nedanstående.

Inledning

AcadeMedia är norra Europas största utbildningsföretag, vi har verksamhet inom hela utbildningssektorn från förskola till vuxenutbildning. Vi har skolor i hela Sverige, från Kalix i norr till Malmö i söder. Våra skolor erbjuder en stor pedagogisk mångfald och har flera olika inriktningar. Idag går över 22 000 elever i någon av våra grundskolor och antalet ökar år för år. Vårt uppdrag är att leverera den bästa utbildningskvaliteten och verka för att utveckla utbildningssystemet, vilket leder till ett starkare och bättre samhälle. Vi vill att våra grundskolor ska vara den bästa skolan i närheten, där de bästa lärarna arbetar och utvecklas och där eleverna är som tryggast. Det är mål som leder till god kvalitet, god utbildning och nöjda elever och vårdnadshavare. Genom vår utbildningsverksamhet vill vi bidra till nödvändiga och positiva förändringar både för samhället och för individen.

Därför välkomnar vi det övergripande ställningstagandet om att det fria skolvalet är här för att stanna. Friskolor har funnits i många år och är en naturlig och viktig del av utbildningssystemet. Den svenska valfrihetsmodellen, där alla föräldrar och elever, oavsett var man bor, fritt kan välja skola och pedagogisk inriktning, utan att betala någon avgift, är unik och värd att värna om.

AcadeMedia ställer sig bakom förslaget om ett gemensamt och aktivt skolval, med gemensam skolvalsperiod, där familjer rangordnar skolor de önskar plats på. Ett gemensamt och aktivt skolval är en fråga AcadeMedia drivit sedan länge. För att uppmuntra familjernas engagemang och öka viljan att aktivt välja föreslår vi dessutom att tidpunkten för valet ska

ges viss betydelse för möjligheterna att få sitt förstahandsval. Vi föreslår att skolvalsperioden startar den 1 februari det år barnet fyller fyra år, och att de som väljer tidigt får större chans att få sitt förstahandsval tillgodosett. För att undvika att alla som vill rangordna skolor går in i systemet den 1 februari kan de som rangordnat skolor delas in i större grupper där de som valt i februari hamnar först, de som valt i mars därefter, och så vidare. Tidpunkt för val blir då en av flera urvalsgrunder för att få plats på en skola. Kompletterande urvalsgrunder behöver utformas för att garantera likvärdigheten. Hur de olika urvalsgrunderna ska viktas mot varandra behöver utredas vidare. Målet bör vara att alla elever ska få sina önskemål om skola uppfyllda i så hög grad som möjligt. Ett annat viktigt mål är att antagningssystemet präglas av hög legitimitet.

Skolan har ett viktigt kompensatoriskt uppdrag och inom AcademeMedia arbetar vi för att motverka segregation i alla våra skolor. Vi har en högre andel elever med utländsk bakgrund i våra grundskolor än rikssnittet. I våra gymnasieskolor där ett allmänt skolval fungerat längre har vi en högre andel elever med utländsk bakgrund men också en högre andel elever vars föräldrar saknar gymnasial utbildning. Segregation är naturligtvis ett allvarligt samhällsproblem. Huvuddelen av ökningen av skolsegregationen beskrivs i Långtidsutredningen från 2019 som att den "kan dock hänföras till det allt mer segregerade boendet". AcadeMedia håller med om den slutsatsen. Som vi ser det ska skolans kunskapsuppdrag stå i fokus, att lägga ett alltför stort ansvar för segregationen på skolan menar vi därför är ett misstag. Här behövs betydande insatser från hela samhället. Vi vet också att många familjer i utsatta områden idag inte använder sin rätt att skola. Ett gemensamt skolval kan förbättra dessa familjers möjligheter att välja en bra skola för sina barn. Samtidigt är vi medvetna om att det till stor del är elever vars vårdnadshavare har goda förutsättningar att förstå, och använda, skolvalet, som går i fristående skolor. Det är just denna fråga det gemensamma och aktiva skolvalet ska adressera.

De lösningar som utredningen föreslår när det gäller att minska segregationen kommer inte tillrätta med grundproblemet. Dock är vi positivt inställda till att utredningen föreslår det som kallas för "mjuka kvoter" som ett led i att minska segregationen. I ett system med mjuka kvoter väljer alla skola genom att rangordna skolor. I den bästa av världar får alla sitt förstahandsval. Om skolor får fler sökande än platser måste det finnas ett sätt att bestämma vilka elever som får plats, idag är det ofta de som bor närmast skolan eller de som stått längst i kö. Mjuka kvoter betyder att de som bidrar mest till mångfalden på skolan får plats. Grupper som är underrepresenterade på skolan får alltså förtur. Detta system kan också användas för att hantera inflyttade elever samt nyanlända elever.

En central fråga för detta gemensamma skolvalssystem är hur det ska administreras. Utredningen föreslår att Skolverket ska göra det med en regional struktur. Vi vill dock peka på att det redan idag finns skolvalssystem som fungerar lokalt, som till exempel "Mitt skolval". Det fungerar bra i de kommuner där det används. Det, och eventuella liknande system, bör undersökas vidare. Att bygga upp en ny statlig byråkrati tar tid, vi föreslår därför att man i första hand undersöker om det system som de facto används kan skalas upp och gälla över hela landet. Vårt förslag är alltså att den kommunala strukturen (ibland kommuner i samverkan) som redan finns för ansökan inom gymnasieskolan kan användas även för grundskolan.

En stor utmaning är att utredningen lämnar många och stora frågetecken kring definitioner

och implementering av flera förslag. Om de förslagen antas kommer det att innebära att ytterligare utredningar och mycket vägledning från statliga myndigheter kommer behövas för att detta ska kunna förstås och tillämpas.

Nedan följer AcadeMedias synpunkter på utredningens förslag i detalj.

Ökat statligt ansvar

Idag har de flesta större huvudmän utvecklat kvalitetsprocesser av hög kvalitet, något som krävt mycket resurser. AcadeMedias storlek och styrka ger oss möjlighet att arbeta kontinuerligt med våra kvalitetsprocesser och vi kan bistå våra skolor med support, experthjälp, kompetensutveckling och kollegialt lärande. Detta kan vara utmanande för många mindre skolhuvudmän som enbart har en eller ett par skolenheter. AcadeMedia stödjer därför föresatsen att Skolverket etablerar en regional närvaro för att framförallt bistå de mindre huvudmännen med resultat- och kvalitetsuppföljning. Vi vill dock understryka vikten av att stödet utgår ifrån huvudmännens efterfrågan, och att det inte ska innebära att staten ska styra hur en enskild huvudman utvecklar sina kvalitetsprocesser. För att ett stöd ska emottas och fungera väl bör det grundas i en tillit till skolprofessionen, baseras på forskning och beprövad erfarenhet samt utformas flexibelt för att möta huvudmannens behov.

När det gäller antalet kontor, samlokalisering och synergieffekter i den regionala strukturen menar AcadeMedia att det även kan vara effektivt att centrala resurser riktas mot den eller de delar av landet där behovet är som störst, jämfört med att bygga upp flertalet regionala kontor. Vi ser också att det finns en poäng att följa Skolinspektionens struktur för etablering av eventuell regional närvaro. Att dela in Skolverket i två regioner, norr och söder och därefter i ett fåtal större städer är ett möjligt alternativ. Den geografiska indelningen och strukturen korresponderar relativt väl med var i landet Skolverket arbetar med skolor och huvudmän som är i behov av extra kvalitetsstöd i satsningen "samverkan för bästa skola", vilket illustreras i utredningens figur under avsnitt 10.5.

AcadeMedia delar utredningens bild av att kommunernas yttranden vad gäller behov av nyetableringar tar för lite hänsyn till skolväsendets bästa totalt sett i kommunen. AcadeMedia instämmer därför i bedömningen att Skolinspektionens underlag inför beslut behöver breddas med ett mer objektiva och regionalt perspektiv. Det är dock viktigt att Skolverkets slutsatser i dessa yttranden inte blir något annat än en del av Skolinspektionens sammantagna beslutsunderlag. En ordning där Skolverkets yttranden tillmäts alltför stor betydelse skulle innebära att det i praktiken blir Skolverket som ytterst avgör vilka nya skolenheter som kan etableras. Detta skulle inte främja en allsidig sammansättning av skolenheter.

Gemensamt skolval

AcadeMedia har länge ansett att det vore bra att införa ett gemensamt och aktivt skolval där alla har tillgång till jämförbar och bra information. Redan i remissvaret till Skolkommisionens slutbetänkande skrev vi att det är ett problem att skolorna i Sverige är alltför homogena samt att vi är övertygade om att ett av skälen till detta är att många vårdnadshavare av olika

anledningar avstår från att välja. Trots att det fria skolvalet funnits i mer än 25 år känner många föräldrar inte till att de har rätt att välja skola. Vi tycker därför att förslaget om att införa ett aktivt skolval, med lättåtkomlig och jämförbar information om olika huvudmän och skolor är ett bra steg i rätt riktning.

Vi är alltså i grunden positiva till ett nationellt, samordnat skolval. Det är bra med en gemensam skolvalsperiod där föräldrar i förväg fått information om alla skolor som finns att välja på i kommunen eller regionen. Det kan leda till att fler föräldrar kan reflektera och göra aktiva och välinformerade skolval. Ett gemensamt skolvalssystem skulle betyda ökad rättssäkerhet för de sökande familjerna då alla gör ett aktivt skolval med flera möjliga alternativ.

Familjer som rangordnat skolor, och skolor som på så sätt blivit valda, bör dock kunna kommunicera med varandra genom detta gemensamma system. De köer som finns i dag har den fördelen att rektorer och vårdnadshavare kan hålla kontinuerlig kontakt. Denna möjlighet bör finnas kvar även i det gemensamma skolvalet där rangordning av skolor införs. AcadeMedia anser att förslaget om att begränsa rätten att göra täta skolbyten kan leda till bättre planering av verksamheten och en möjlighet för skolan att arbeta med att lösa de eventuella problem som lett till elevens önskemål om skolbyte. Från ett elevperspektiv kan det få positiva effekter i form av tillit till de vuxna i skolan och ökad möjlighet till en trygg skolgång. Dock vill vi påtala nödvändigheten av att vid önskan om skolbyte mitt i terminen skyndsamt handlägga ansökan och prioritera de barn som har särskilda skäl (till exempel flytt, har utsatt andra barn för kränkningar, har själv utsatts eller har andra goda skäl för att byta skola). AcadeMedia ställer sig heller inte bakom utredningens förslag om att vårdnadshavare inte ska ha möjlighet till att överklaga sin placering eller avslag på ansökan om att byta skola.

Om utredningens förslag om ett gemensamt och aktivt skolval skulle antas vill AcadeMedia föreslå att implementeringen föregås av ett pilotprojekt för att testa systemet, förslagsvis i en geografisk region med mycket olika aktörer och rörlighet. I AcadeMedias remissvar till Skolkommissionen underströk vi vikten av att lösa frågan om vem som ska administrera en gemensam kö för att säkerställa transparens och rättssäkerhet. Den frågan är aktuell även här. Friskolor har ofta elever från många olika kommuner, varför det måste skapas ett system som snabbt klarar att hantera både kommunala skolor och friskolor, oavsett varifrån den sökande eleven kommer. Detta system finns redan i "Mitt skolval" som tidigare nämnts. Vidare vill vi understryka vikten av likabehandlingsprincipen i utformandet av ett eventuellt gemensamt skolvalssystem, exempelvis så att det finns en fast tidpunkt då både kommunala och fristående huvudmän får lika möjlighet till insyn i vilka elever som valt våra skolor.

Principer för mottagande och urvalsgrunder för skolor med enskild huvudman

Som skrivits ovan stöder AcadeMedia ett fritt skolval där vårdnadshavares önskemål är prioriterat genom möjligheten att rangordna skolor. Vi ställer oss också positiva till ett aktivt val med en gemensam period. Vi anser att det bästa vore att använda den kommunala strukturen (ibland kommuner i samverkan) som redan finns för ansökan inom gymnasieskolan även för grundskolan.

Dock skulle AcadeMedia vilja bredda utredningens problembild. Istället för att uppehålla sig kring översökta, populära friskolor, bör problembilden även utsträcka sig till att omfatta impopulära skolor som elever söker sig från. Det är svårt för skolor med hög personalomsättning och elevflykt att upprätthålla en god kvalitet. Det är en brist att utredningen saknar en analys kring dessa skolenheter och hur den sjunkande kvaliteten hos dessa skolor påverkar likvärdigheten.

I remissvaret till Skolkommissionens slutbetänkande framförde AcadeMedia att så kallade "mjuka kvoter" borde utredas som ett alternativ. Att utredningen nu lägger fram ett förslag som är snarlikt med AcadeMedias linje är positivt. Mjuka kvoter innebär att valfriheten finns kvar, familjen väljer själv skola och i de allra flesta fall får familjen gehör för sitt val. I de fall där den skola man valt är full, får den elev som bidrar mest till mångfalden på skolan platsen, i dag är det oftast elever som stått längst i kö eller som bor nära som får de eftertraktade platserna.

Däremot anser vi inte att borttaget av verksamhetsmässigt samband med förskolan är ett bra förslag. Utifrån ett elevperspektiv är det viktigt att barn får en trygg övergång mellan förskolan, förskoleklass och grundskolan. Verksamheter som har en specifik pedagogisk inriktning och är organisatoriskt integrerade ger en kontinuitet och förutsägbarhet för föräldrar och personal, vilket är en viktig grund för trygga övergångar. Att behålla det sambandet tror vi skulle vara positivt för barnets skolgång.

Vi är tveksamma till att lottnings, det vill säga det som utredningen benämner "lika möjligheter", ska införas som urvalsmöjlighet. Vår inställning till lottnings av skolplatser är att det ska undvikas.

Slå samman flera av de riktade statsbidragen till ett sektorsbidrag och tillför ytterligare resurser

Utredningens förslag om ett sektorsbidrag (avsnitt 9.2.2.) är en modifiering av nuvarande statsbidrag "likvärdig skola" som fördelas baserat på socioekonomiska faktorer. En skillnad mot dagens upplägg är det längre treårsperspektivet, vilket är positivt då det underlättar verksamhetsplanering och budgetering.

Det är även positivt med ett större bidrag som inte är öronmärkt, utan att huvudman och rektor kan planera bidragets nyttjande utifrån verksamhetens behov. Ett sådant stort statsbidrag ställer dock höga krav på skolhuvudmännens analysförmåga samt kunskap om vilka insatser som krävs för att öka likvärdigheten.

En risk med utredningens förslag om att staten ska ta ett större ansvar genom finansiella styrmedel är att det fokuserar på resurssättning snarare än analys av styrning och ledning av skolverksamhet. Det finns inte något klarlagt samband mellan ökade resurser och en högre likvärdighet. Denna modell med sektorsbidrag baserat på socioekonomiska faktorer riskerar

dessutom att leda till att skolorna angriper likvärdigheten från fel håll då elevers bakgrundsfaktorer och elevsammansättningar analyseras istället för skolans kvalitet.

Vi hade gärna sett att utredningen problematiserade detta sektorsbidrag mot bakgrund av att kommunerna i allt högre grad omfördelar grundbeloppet baserat på socioekonomiska faktorer. Majoriteten av de kommuner som AcadeMedias huvudmän är verksamma i gör en omfördelning av grundbeloppet och det finns alltså en stor risk för överlappning med det föreslagna sektorsbidraget. Att kommunen dessutom kan fylla ut skolbudgeten med detta sektorsbidrag utgör ytterligare en risk för fristående skolverksamhet. I denna utformning kan förslaget leda till att friskolor får en lägre skolpeng för den ordinarie skolverksamheten och därmed får svårt att verka.

Slutligen vill AcadeMedia påpeka att detta förslag inte löser problemet med överlappning av kommunal och statlig finansiering, utan snarare förstärker möjliga risker och negativa effekter för friskolor.

Aktivt verka för en allsidig social sammansättning

AcadeMedia instämmer självfallet i utredningens bedömning vad gäller vikten av att landets elever ska gå i en skola med hög kvalitet och få en likvärdig utbildning. I skollagens första kapitel, paragraf 4, står *"I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen."* Detta är helt centralt för att elever ska få en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Elever har olika förutsättningar och behov, förutsättningar och behov som varje skola måste ta hänsyn till.

Redan i dag finns en reglering om att utbildningen ska främja "allsidiga kontakter och social gemenskap" (se 10 kap. 2 § 3 st. och 11 kap. 2 § 3 st. skollagen), vilket innebär att huvudman och rektor redan arbetar för att främja detta på skolenheterna. Att utöver detta ålägga huvudman och rektor ett utpekad ansvar för att aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter kräver samtidigt en stor tydlighet i vad som ska ingå i detta uppdrag. Utredningen föreslår dock inte någon definition eller metod för att åstadkomma en allsidig social sammansättning av elever och elevgrupper på skolorna. Därmed är AcadeMedias hållning att det inte är nödvändigt att formalisera rektors ansvar på detta vis. Förslaget är alltför otydligt och det är svårt att förstå vad det skulle ge för mervärde utöver det arbete som rektorer redan idag utför.

Om detta ska bli lag måste återigen flera frågetecken rätas ut, däribland hur denna skyldighet ska tillämpas av huvudman och rektor i praktiken. Det kommer även att vara nödvändigt med vägledning från Skolverket kring hur implementeringen ska följas upp och granskas.

Segregation är som vi tidigare nämnt en komplex och svår fråga. Den segregation som finns idag inom den svenska skolan är till stor del en följd av den rådande bostadssegregationen som i sin tur är en följd av politiska beslut och ställningstaganden. Att i en sådan situation

lägga ansvaret på skolan är att angripa segregationsfrågan på fel sätt. Utredningens förslag riskerar att peka ut barnen som ett problem, när det i själva verket är skolornas kvalitet som bör vara i fokus.

Förändra beräkningen av grundbeloppet

AcadeMedia avstyrker förslaget i avsnitt 9.2.3 om att förändra beräkningen av grundbeloppet genom att kommunen ska göra avdrag för merkostnader som uppstår i samband med platsberedskap.

AcadeMedia välkomnar en översyn och utveckling av skolpengssystemet. En sådan finns redan i den så kallade skolkostnadsutredningen från 2016 (SOU 2016:66) där man bland annat föreslog "avstämningsbeslut" som ett slags bokslut för skolpengen. Denna utredning bör tas upp igen och förslagen vidareutvecklas. Likvärdighetsutredningen, som detta remissvar avser, har inte undersökt kommunernas kostnader annat än övergripande. Därför har man inte fått fram en tillräckligt allsidig och fördjupad bild. AcadeMedia har under lång tid påpekat att den stora variationen av skolpeng visar att systemet inte styrs av ett adekvat regelverk. Skolpengen inom samma utbildningsområde för exempelvis elever i årskurs 6 kan variera med över 15% mellan olika kommuner. Detta problem tar inte utredningen alls upp.

De fristående skolorna har låtit en revisionsbyrå gå igenom hur skolpengssystemet fungerar, genomgången visade att det är mycket svårt att få en fullständig bild av hur det faktiskt ser ut. Budgetering görs på olika sätt i olika kommuner och eftersom det inte finns något lagkrav på att göra en utfallsredovisning är det få kommuner som ens redovisar en uppföljning av skolpengen.

Kommunerna har det yttersta ansvaret för att tillgodose rätten till utbildning för alla de barn som omfattas av skolplikten i grundskolan och är hemmahörande i kommunen. Det är otvivelaktigt att kommuner har kostnader som avser det generella myndighetsuppdraget, men de kostnaderna är enligt gällande rätt redan undantagna i beräkningen av bidrag till enskild huvudman. Detta utreddes av Skolkostnadsutredningen i betänkandet "*Det stämmer! Ökad transparens och mer lika villkor*", som heller inte kunde påvisa att kommunerna har högre verksamhetskostnader till följd av sitt myndighetsuppdrag. I bidraget till en enskild huvudman ingår alltså enbart kommunens kostnader för kommunen som utförare, det vill säga kostnader för att driva skolverksamheten i egen regi.

Utredningen menar att kommunen ska kompenseras för sin beredskap för att alltid kunna erbjuda en plats i en skola nära hemmet. Samtidigt föreslås att Skolverket ska bära ansvaret för antagning och placering, vilket därmed innebär att den enskilda kommunens ansvar minskas. Därför ställer sig AcadeMedia frågande till hur utredningen motiverar kommunens behov av merkostnader för detta ansvar.

Utredningen menar att skillnaden i kostnader, som beror på skillnader i uppdrag, mellan fristående huvudmän och kommuner ska definieras som en merkostnad för kommunerna. Denna slutsats kan dock ifrågasättas. Statistiken över kostnader i skolsystemet kan också tolkas som att elever i friskolor med stor sannolikhet erhåller lägre ersättning än elever i kommunala skolor. Dessutom tycks de fristående skolorna verka mer effektivt.

Vidare utgår utredningens förslag om avdrag för merkostnader från en övergripande analys om elevfluktuationer på riksnivå och över en flerårig cykel. AcadeMedia håller inte med om utredningens slutsats att kommunerna hanterar majoriteten av elevökningarna. Vår erfarenhet är att kommuner och fristående huvudmän samverkar i dessa frågor. Det är inte heller klarlagt hur många av kommunerna som har så stora elevfluktuationer att det motiverar merkostnader för exempelvis tomhållande av lokaler. Generellt arbetar samtliga skolhuvudmän, offentliga och fristående, med att löpande volymanpassa och nyttja skollokaler optimalt. AcadeMedias grundskolor för en kontinuerlig dialog med kommunerna kring antagning av nya elever och vi försöker i stor utsträckning bidra till att hantera ökade elevkullar genom att ta emot nya elever.

Dock har fristående aktörer inte samma möjlighet att snabbt utöka verksamheten som en kommunal aktör har. För att en fristående aktör ska få tillstånd från Skolinspektionen att utöka sin skola krävs en redovisad elevprognos per årskurs eller åldersgrupp. Syftet är att sökanden ska visa att de får ett tillräckligt stort elevantal för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt. Bristande elevprognos är ett av de vanligaste skälen till avslag av ansökningar om att starta eller utöka fristående skola. Syftet med att ha en elevprognos är god, men i praktiken hämmar det möjligheten för en fristående aktör att utöka verksamheten snabbt. Genom att förenkla tillståndsgivningen för att utöka befintlig verksamhet hade etablerade fristående aktörer kunnat bidra mer till att hantera ökade barn- och elevkullar.

Vidare är kommunerna redan kompenserade genom att administrationskostnader är undantagna från likabehandlingsprincipen. Samtliga poster i grundbeloppet ska bestämmas utifrån kommunens budgeterade kostnad per barn och elev för det aktuella året, förutom ersättning för mervärdesskatt (moms) och administration. Där används istället schablonbelopp som ersättning för kommunens kostnader. Det innebär att budgeterade kostnader för ledning, personal- och ekonomiadministration, inköp, kommunikation och liknande kostnader redan är undantagna från att kompenseras på lika villkor. Enskilda huvudmän får istället en schablonersättning om 3 procent på grundbeloppet. Detta ansåg Skolkostnadsutredningen vara ett avsteg från likabehandlingsprincipen, *"kommuner, på motsvarande sätt som för övriga poster i grundbeloppet (bortsett från mervärdesskatt), alltid har faktiska kostnader för administration."* (SOU 2016:66, s. 78). I den nyligen utkomna rapporten *"Friskolorna och skolkostnaderna"* konstateras att fristående skolor minskar kommunernas skolkostnader och att utredningens överslagsberäkningar är missvisande (Svenskt Näringsliv, 2020). Istället tyder analysen på att kommunala skolor överkompenserades under 2000-talet, totalt sett. Det är därmed mycket oroväckande att utredningen föreslår detta avdrag som utgör ytterligare avsteg från bidrag på lika villkor.

Att utredningen formulerar detta lagförslag som att kommunerna **"ska"** göra avdrag för merkostnader istället för att de **"får"** göra avdrag är mycket allvarligt. Såvitt AcadeMedia kan förstå valde utredningen att i ett mycket sent skede av sitt arbete ändra formuleringen från "får" till "ska". Varför detta gjordes är oklart för AcadeMedia men det är tydligt att denna sena ändring inte har genomförts konsekvent i hela utredningen (se till exempel sid 531, andra stycket, där utredningen skriver om de kommuner som "väljer" att göra avdrag). Det är alltså uppenbarligen något som är valbart för kommunerna och inte obligatoriskt. Det nya ordvalet innebär de facto ett skall-krav för kommunerna. För att vara kunna följa lagen måste

kommunerna därmed försöka vända på alla stenar för att få fram möjliga merkostnader för platsberedskap. Kommunerna ska alltså göra avdrag oavsett om det är motiverat eller inte. Det riskerar att leda till en allt större urholkning av bidraget och ett större avsteg från likabehandlingsprincipen.

Vidare skriver utredningen att merkostnaderna ska vara motiverade, men det är oklart hur dessa merkostnader ska kunna bedömas på ett objektivt sätt av domstolarna. Idag är processerna tidskrävande för alla, ett enklare och tydligare regelverk skulle förbättra systemet. En viktig aspekt är att kommunernas bidragsbeslut ofta är så bristfälligt utformade att de inte går att överklaga med förvaltningsbesvär på sätt som stadgas i skollagen. Besluten är istället så generellt utformade att de endast går att angripa genom laglighetsprövning vilket i praktiken innebär att fristående skolor fråntas sin lagstadgade rätt att överklaga.

Mot denna bakgrund ifrågasätter AcadeMedia starkt att den rätt att överklaga de beslut som kommunen nu förslås fatta rörande skolpliktsavdrag är tillräcklig ur rättssäkerhetssynpunkt. Om påstådda merkostnader ska godkännas som ett avdrag på skolpengen är det därför, ur just rättssäkerhetssynpunkt, helt avgörande att friskolor ges möjlighet till sakprövning i domstol och att de beslut som kommunerna fattar är preciserade och individuellt utformade, något som alltså dessvärre inte är fallet idag. Vidare måste det vara tydligt att det är kommunerna som har bevisbördan för att merkostnader föreligger och varför de inte ska ingå i beräkningsunderlaget till grundbeloppet.

AcadeMediakoncernen

Marcus Strömberg
VD och koncernchef

